

3. Нова українська школа : poradnik dla vchitelja / za zag. red. N. Bibik. Kyiv, 2018. 160 s.
4. Савченко О. Сучасний урок у початкових класах. Київ, 1997. 256 с.
5. Ступарик Б. Національна школа : витоки, становлення. Київ, 1998. 336 с.
6. Сучасний урок. Інтегративні технології навчання : науково-методичний посібник. Київ, 2004. 192 с.

Вікторія Гудемчук

м. Вінниця

(Наук. керівн. – канд. філол. наук, доц. Віннічук А. П.)

МЕТОД ПРОЕКТІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА : ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація

У статті проаналізовано суть методу проектів, з'ясовано його дидактичні принципи та охарактеризовано різновиди.

Ключові слова: *проект, метод проектів, проектна діяльність, дидактичні принципи, типологія навчальних проектів.*

Аннотация

В статье проанализированы суть метода проектов и выяснено его дидактические принципы, охарактеризованы разновидности.

Ключевые слова: *проект, метод проектов, проектная деятельность, дидактические принципы, типология учебных проектов.*

Summary

The article analyzes the essence of the project method and clarifies its didactic principles, describes types.

Keywords: *project, project method, project activity, didactic principles, typology of educational projects.*

Сучасні педагогічні технології передбачають новий підхід до навчання, виховання та формування особистості школяра. Традиційна система освіти недостатньо орієнтована на індивідуальність учня, тому необхідний пошук нових технологій навчання, серед яких успішно себе зарекомендував метод проектів.

Мета наукової розвідки – проаналізувати суть методу проектів, з'ясувати його дидактичні принципи та різновиди.

На сьогодні метод проектів вважається технологією ХХІ століття, адже дає змогу ефективно формувати в учнів ключові компетентності : вміння вчитися, забезпечує інформаційно-комунікативну, загальнокультурну, громадянську, соціальну адаптованість; дає можливість залучати до науково-дослідної та пошукової діяльності, створювати додаткову мотивацію до навчання, а також, уже у ранньому віці, найбільш повно визначати та розвивати інтелектуальні та творчі здібності дитини.

Метою навчального проектування є створення педагогом таких умов під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності учня. Робота над проектом – це практика особистісно орієнтованого навчання в процесі праці учня на основі його вільного вибору, з урахуванням його інтересів.

Слово «проект» європейськими мовами було запозичене з латини й означає «викинутий уперед», «той, що висувається», «той, хто впадає в очі». Згодом проект починають розглядати як ідею, за якою суб'єкт може і має право розпоряджатися власними думками.

Метод проектів (від грецької – шлях дослідження) – це система навчання, у процесі якої учні здобувають знання шляхом планування і виконання практичних завдань (проектів), які поступово ускладнюються.

Метод проектів – спосіб, що дає змогу ефективно спланувати дослідження, конструкторську розробку, управління і т. ін. для того, щоб досягти результату в оптимальний спосіб. Для успішної реалізації здійснюється практична діяльність, що припускає досягнення поставленої мети. Проект реалізації дослідження не є проектом, а залишається дослідженням, зокрема організованим проектним методом.

На сучасному етапі відповідно до змістового та процесуального наповнення метод проектів розглядається як:

- 1) метод навчання, якщо він застосовується на окремому етапі навчальної діяльності, як комплекс дидактичних прийомів, спрямованих на досягнення освітньої мети в межах певної організаційної форми;

2) форма організації навчання, якщо узгоджена діяльність учителя й учнів здійснюється за встановленими етапами і в певному режимі (наприклад, уроки-проекти);

3) педагогічна технологія, якщо це комплексний інтегративний процес, який передбачає ціле покладання, планування, відповідну організацію, реалізацію цілей за допомогою адекватних методів і форм, аналіз результатів.

У будь-якому випадку, метод проектів – це педагогічна система, яка має певну сукупність взаємопов'язаних засобів і процесів, необхідних для створення організованого та цілеспрямованого педагогічного впливу на формування особистості учня [3, с. 6].

На практиці метод проектів розглядається як інновація, метою якої є створення для учнів умов, за яких вони оволодівають вмінням активно здобувати, оновлювати та розвивати свої знання, зможуть їх творчо застосовувати.

Метод проектів підтримується багатьма дидактичними принципами, з-поміж яких виділимо наступні:

- принцип активності (цілеспрямоване активне сприймання учнями проблеми проекту, її переосмислення та розв'язання);
- принцип продуктивності (прагматична спрямованість діяльності на отримання суб'єктно чи соціально ціннісного результату);
- принципи технологічності (виконання взаємозумовлених навчальних дій у чітко визначеній послідовності);
- принцип саморозвитку (створення розвивального середовища, у якому в результаті реалізації учнями поставленої мети будуть започатковувати нові проекти);
- принцип опори на суб'єктивний досвід учнів (урахування досвіду учня, набутого в процесі сприймання і розуміння ним навколишнього світу);
- принцип зв'язку дослідження з реальним життям (використання навколишнього середовища як лабораторії, в якій відбувається процес пізнання);

- принцип співробітництва і партнерства (об'єднання ресурсів і зусиль задля досягнення спільної мети).

Для шкільної освіти метод проектів становить інтерес передовсім як спосіб організації проектної діяльності учнів.

Проектна діяльність – похідна від методу проектів категорія – у педагогіці розглядається у двох аспектах:

- 1) як процес розробки окремими педагогами або колективами вчителів цілей і конструктивних схем їх досягнення, теоретичних моделей – навчально-виховних програм і методик застосування;

- 2) як проектна діяльність учнів – складова навчальної діяльності, підпорядкована певним організаційним засадам [3, с. 7].

У процесі проектної діяльності в учнів відбувається формування навичок критичної оцінки отриманої інформації, свідомо трансформація даних на рівень категоріальних понять, розвивається креативність мислення, без якої неможливе створення чогось нового та глобального.

Метою створення проекту (визначеного як глибоке дослідження теми) має стати не просто пошук правильних відповідей на запитання, поставлені вчителем, а усвідомлення проблеми, з'ясування причин її виникнення і, нарешті, пошук шляхів розв'язання. У процесі створення проекту учень отримує досвід, необхідний для його подальшого розвитку як індивідуальності. Організація навчально-виховного середовища є одночасно інформаційним, різнобічним, комплексним і тематичним, динамічним і варіативним, близьким до дитячого сприймання.

Отже, за своєю суттю проектна діяльність учнів є засобом їхнього навчання, розвитку та виховання. У проектній діяльності школярів розвиваються :

- пізнавальні здібності (планування проектної діяльності, пошук шляхів розв'язання проблеми, вибір оптимальних способів і засобів діяльності, аналіз і синтез інформації);

- креативне мислення (на всіх стадіях роботи над проектом);

- дивергентне мислення (учень має подати якнайбільше ідей щодо розв'язання проблеми в межах теми проекту);
- активність і самостійність (опис індивідуальної частини проекту, планування, дослідження, оцінювання, самостійний вибір форми представлення результату діяльності);
- просторова уява (планування часу роботи над проектом, передбачення необхідних ресурсів, уміння оцінити та відібрати найбільш слушні ідеї);
- критичне мислення (на всіх етапах проектної діяльності);
- сенсомоторні навички (на етапі виготовлення освітнього продукту).

Окрім того в учнів формуються:

- навички вербальної та невербальної комунікації (в умовах ситуативно-ділового спілкування);
- навички та прийоми роботи в колективі (виконання різних ролей у груповій роботі, взаємодопомога та взаємопідтримка учасників проектної діяльності);
- навички емоційно-вольової сфери (на всіх етапах роботи над проектом);
- навички спілкування в соціумі (на етапі збору необхідної інформації, під час презентації результату діяльності);
- уміння враховувати потреби навколишніх (під час планування та виготовлення продукту, який має соціально ціннісне або прикладне значення);
- уміння приймати оцінку інших (здійснення само- та взаємооцінювання проектної діяльності за визначеними критеріями).

Проектну діяльність учнів варто розглядати як особливий вид навчальної активності, що полягає в мотивованому досягненні свідомо поставленої мети для створення навчальних проектів. Для початкової школи прийнятним є розуміння навчального проекту як навчально-пізнавального завдання для учнів. Спрямованого на розв'язання проблеми, пов'язаної зі створенням суб'єктивно чи об'єктивно цінного освітнього продукту.

Виходячи з принципів, на яких будується проектна діяльність учнів, виділимо специфічні ознаки, притаманні навчальному проекту:

- наявність актуальної в дослідницькому або творчому аспекті проблеми, для розв'язання якої необхідний інтегрований зміст;
- значущість для учня передбачуваних проектних результатів і потреба в розв'язанні проектних завдань;
- самостійне виконання частини проекту (на певних етапах) або усіх проектних завдань;
- використання учнями пошукових і дослідницьких прийомів роботи.

Типологія навчальних проектів залежить від цілей і завдань навчання, отже, визначається кількома параметрами. За класифікацією, запропонованою Є. Полат, розрізняють такі види навчальних проектів.

За домінуючою діяльністю:

- прикладні. Проектами передбачається розробка та виготовлення виробу, наділеного суб'єктивною новизною. Мета таких проектів – формувати систему інтелектуальних, згальнотрудових і спеціальних знань, умінь і навичок учнів, утілену в кінцевий продукт. Ці проекти мають чітко визначену структуру взаємодії учасників, кожен із яких виконує певну роль. Їх результат обов'язково втілюється в матеріальну форму, він зорієнтований на життєві потреби самих учасників, спрямований на впровадження в практику. Їх зміст у школі найчастіше пов'язаний із освітніми галузями «Технологія», «Здоров'я і фізична культура», «Людина і світ».

- рольові (ігрові). У проектах засобами гри імітуються соціальні або ділові форми поведінки в схожих із реальними ситуаціях. Їх учасники виконують ролі, зумовлені характером та змістом проектів. Метою цих проектів є оформити навчальний процес у вигляді ігрової діяльності та зімітувати суспільні відносини. За формою рольові проекти аналогічні до стимуляційної гри. Результати роботи намічаються на початку, проте повністю виявляються лише наприкінці проекту. Рольові проекти доречно

використовувати на уроках читання, основ здоров'я, громадянської освіти, трудового навчання.

- інформаційні (ознайомлювально-зорієнтовані). Проекти пов'язані зі збором інформації про певний об'єкт чи явище, аналізом та узагальненням фактів, ознайомлення з ними широкого загалу. Їх дидактичною метою є створити умови, за яких учні самостійно знаходять інформацію, необхідну для розв'язання пізнавальних і практичних завдань, отримують досвід роботи з різноманітними інформаційними джерелами. Продуктом проектної діяльності може бути атлас, альманах, стіннівка, електронна газета, репортаж, щоденник мандрівника, фотовиставка тощо.

- мистецькі (творчі). Домінуючим аспектом проектів є вільний і нетрадиційний підхід до виконання, оформлення та презентації результату. Такі проекти дають змогу максимально враховувати мистецькі інтереси учнів. Їх метою є ознайомити школярів із культурним надбанням людства, розвивати презентаційні уміння і навички, виховувати естетичний смак. Зазвичай такі проекти не мають сталої структури взаємодії учасників – вона намічається і розвивається залежно від жанру кінцевого результату та його представлення. Результат може бути оформлений у вигляді сценарію, виставки, статті, рекламного проспекту тощо. Мистецькі проекти найчастіше використовуються в межах предметів естетичного циклу, в позаурочній та позакласній роботі.

- дослідницько-пошукові. Діяльність учнів спрямовується на вирішення проблеми, результат якої заздалегідь невідомий. Педагогічна мета цих проектів – формувати навички пошукової діяльності та навчального дослідження; розвивати уміння і навички самостійної діяльності. Проекти за своєю структурою наближені до досліджень і мають такі етапи: виявлення проблеми; формулювання припущення; планування та розробка дослідницьких дій; збір інформації; спостереження; проведення експерименту; аналіз отриманих матеріалів; оформлення результату пошуку; публічна презентація; рефлексія; висновки. Продуктом діяльності може бути публікація, довідник, карта, усна газета, колекція тощо.

За предметно-змістовим наповненням:

- монопредметні. Провідна проблема проектів вирішується в межах одного навчального предмета, хоча для її розв'язання залучаються знання з інших галузей.
- міжпредметні. Зміст проектів має інтегрований характер – охоплює кілька навчальних предметів. Такі проекти вимагають злагодженої роботи творчих груп, чіткого визначення дослідницьких завдань, проведення проміжних звітів.
- надпредметні. Проекти інтегрують знання з різних галузей, у тому числі з тих, які не вивчаються в початковій школі. До їх реалізації можуть долучитися спеціалісти різного фаху.

За характером контактів:

- серед дітей однієї вікової групи – найчастіше до складу учасників входять учні одного класу.
- серед дітей різновікових груп – мають статус загальношкільних.

За кількістю учасників:

- індивідуальні. Проект виконується одним учнем. Учитель допомагає скласти план, проводить індивідуальні консультації.
- парні. Проект виконує двоє учнів. Вони складають спільний план дій, визначають форму представлення результатів.
- групові. Робота в групі полягає в тому, щоб у процесі розробки навчального проекту учасники обмінювалися власним досвідом, училися знаходити спільні рішення.

За тривалістю:

- короткотривалі – від двох до шести годин;
- середньої тривалості – від тижня до місяця;
- довготривалі – від одного до кількох місяців.

Підсумовуючи зазначене вище, варто зауважити, що в основу роботи над навчальним проектом покладено взаємодію суб'єктів, яка полягає у спільній праці, пізнанні, спілкуванні. Учень є активним учасником проектної діяльності.

Він визначає мету, відкриває нові знання, обирає шляхи розв'язання проблеми, експериментує, несе відповідальність за свою роботу. Вчитель допомагає визначити мету, розкриває можливі форми роботи, рекомендує джерела отримання інформації, сприяє прогнозуванню результатів.

Література

1. Єрмаков І. Компетентнісний потенціал проектної діяльності. Київ, 2006. С. 5–18.
2. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. Пехоти. Київ, 2002. 255 с.
3. Педагогічне проектування / авт.-упорядн. А. Цимбалару. Київ, 2009. 128 с.
4. Професійна освіта : словник : навчальний посібник / уклад. С. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Ничкало. Київ, 2000. 380 с.

Олеся Козоріз

м. Вінниця

(Наук. керівн. – канд. філол. наук, доц. Богатько В. В.)

СИСТЕМА ВПРАВ ДЛЯ ЗАСВОЄННЯ ПРИКМЕТНИКІВ УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Анотація

У статті висвітлено система вправ для засвоєння прикметника учнями початкових класів. Для прикладу, наведено система вправ для закріплення основних граматичних категорій зазначеної частини мови.

Ключові слова: *вправи, урок, прикметник.*

Аннотация

В статье освещены система упражнений для усвоения имени прилагательного учениками начальных классов. Например, приведены система упражнений для закрепления основных грамматических категорий указанной части речи.

Ключевые слова: *упражнения, урок, прилагательное.*

Summary

The article highlights the system of exercises for mastering the name of the adjective by primary school students. For example, a system of exercises for fixing the main grammatical categories of a specified part of speech is given.

Keywords: *exercises, lesson, adjective.*